

УДК 655.3.066.36

ПОШТОВІ МАРКИ ЯК СВІДКИ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ

СТРУКАЧОВА Людмила, САБОР Єгор

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Миколаїв, Україна

Isdesign.proj@gmail.com

Поштова марка - важливе джерело вивчення історії та культури України. Авторами статті висвітлено деякі етапи виникнення і становлення поштової марки, проаналізовано воєнну марку, досліджено вплив історико-культурних подій на випуск поштових марок в місті Миколаєві.

Ключові слова: поштова марка, графічне мистецтво, військова історія.

ВСТУП

Поштові марки – це візитівка держави, вагомий атрибут державності, це - символ, за допомогою якого можна увічнити історію, здобутки та надбання країни. Вони відіграють важливу роль у формуванні історичного, наукового, культурного іміджу держави і виконують функцію культурної дипломатії: популяризують державу, слугують своєрідним маркером подій, фіксуючи їх на сторінках історичної пам'яті. Ці поштові мініатюри містять у собі зображувальну та текстову інформацію, слугують засобом спілкування, активним елементом суспільного життя, також це - вияв творчості та неординарного бачення художників, декораторів, фотографів, видавців. Враховуючи інформаційну, медійну, композиційну, образну складові сучасних марок, сьогодні вони є досить актуальними – за їх допомогою можна вивчати історію. А марки воєнного періоду, які відображають найзнаковіші події протистояння українського народу проти російських загарбників, ще й виступають потужним агітаційним джерелом, привертають увагу всього світу до цієї боротьби.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Через воєнні події українсько-російської війни в Україні значно підвищився інтерес до поштових марок як до цінного джерела вивчення історії країни. Мета цієї роботи – дослідити поштові марки, видані в останні роки, в першу чергу - воєнні марки, а також марки, які знайомлять з перлинами архітектури, історії та культури міста Миколаєва, з подіями, які відбуваються в місті під час війни.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Поштові марки є важливою складовою культурної та історичної спадщини України. Вони відображають природні багатства країни, національну історію та досягнення видатних людей. Поштові марки сприяють популяризації культурних та історичних цінностей нашої країни в усьому світі.

На українських землях поштові марки вперше з'явилися в обігу в середині XIX ст. і були випущені поштовими відомствами Австрії (1850 рік).

Перші саме українські поштові марки з'явилися 1918 року. Їх випустив в обіг уряд Української Народної Республіки. Авторами першої серії з п'яти марок, номіналами від 10 до 50 шагів, надрукованих у Києві та Одесі, були художники Георгій Нарбут та Антін Середа. За своїм художнім рівнем і поштовим статусом вони, за оцінками тогочасних іноземних фахівців, слугували класичним взірцем для виробників марок у Європі та світі.

Проголошення Незалежності сприяло активізації випуску поштових марок в Україні. 1 березня 1992 року було введено в обіг перші марки – «500 років українського козацтва» та «100-річчя першопоселення українців у Канаді». На цих марках вперше було зазначено «Пошта України». З 1994 року Україна починає друкувати поштові марки вже на теренах власної держави.

В останнє десятиліття актуальною стала тема війни на українських марках. Однією з перших поштових марок, випущених на честь захисників України в зоні проведення АТО/ООС, стала марка «За честь! За славу! За народ!» (2014 р.). «Укрпошта» спільно з Українським інститутом національної пам'яті започаткувала цілу серію «Збройні формуції Української революції 1917–1921 р.р.», яка була присвячена 100-річчю подій Української революції 1917–1921 років. Кожна з марок цієї серії відображає героїчні сторінки української історії, які пов'язані з боротьбою українців за державність. Можна згадати ще серії поштових марок «Сучасні однострої», «Національна військова техніка». На честь вшанування українських воїнів, які протягом 242 днів боронили Донецький аеропорт у 2020 році було випущено поштову марку «Кіборги. Вони встояли! Не витримав бетон!».

З початком повномасштабної війни у 2022 році українські марки зайняли свою позицію у боротьбі проти російського агресора, вони стали дієвим інструментом для наближення Перемоги.

Перша марка в Україні, яка була випущена в умовах воєнного стану - «Русській военний корабль, іді...!». Вона з'явилась 12 квітня 2022 року, щоб вшанувати пам'ять українських прикордонників, які обороняли острів Зміїний. Автором відомого вислову став морський піхотинець з Черкащини Роман Грибов. Цей вислів став одним із символів боротьби України з російськими окупантами, символом спротиву і непокори українського народу. Марка «Русській военний корабль, іді...!» була визнана найкращою у світі у 2022 році, вона здобула гран-прі - нагороду міжнародної філателістичної мистецької премії «Азіаго» в Італії у 2023 році.

Наступна марка «Русській военний корабль ... всьо!» має ідентичне фонове зображення першої марки, однак до титульного аркуша додано дату, коли потонув російський крейсер «Москва» 14 квітня 2022 року.

Ще багато історичних подій в Україні знайшли відображення в поштових марках: марка «Українська Мрія», присвячена найбільшому та найпотужнішому у світі транспортному літаку АН 225 «Мрія», який був знищений в ході бойових дій на Київському напрямі російськими військами 25 лютого 2022 року, марка «Пес Патрон», присвячена псу, який виконує роботу сапера в ДСНС України, марка «Кримський міст на біс» - на честь вибуху вантажівки на Кримському

мосту, марка «Херсон — це Україна!», присвячена звільненому від окупації Херсону тощо.

Ще до початку воєнного стану в Україні випускались марки, присвячені місту Миколаєву. Вивчення поштових мініатюр, присвячених Миколаєву, показало, що в місті видавались різноманітні марки, які включають історичну тематику, державну символіку, мистецтво та архітектуру, відображення флори і фауни, ювілейні події, окремих особистостей тощо.

Серед поштових марок, присвячених місту Миколаєву, можна виділити такі як: «100 років Миколаївському зоопарку» (2001), «Миколаїв» (2014), «Пам'ятник корабелам і флотоводцям, м. Миколаїв» (2014), «Краса і велич України. Миколаївська область» (2014), «Миколаїв — місто на хвилі» (2020). Марка із зображенням Миколаївської обсерваторії навіть претендувала на звання найкращої у 2021 році.

Слід також відмітити, що авторка цієї статті Людмила Струкачова є автором декількох марок та конвертів, а саме: виданих до 160-річчя адмірала Макарова, до 60-річчя створення музею адмірала Макарова (2011), пам'яті ректора (1975-1993) Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова - М.М. Александрова (2012), до 10-річчя Миколаївських міських екологічних читань (2018), до 100-річчя Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (2020).

Під час воєнного стану також видавались марки, пов'язані з містом Миколаєвом. Можна згадати марку, яка має безпосереднє відношення до Миколаєва та Миколаївщини - «Доброго вечора, ми з України!». Її випущено 28 липня 2022 року до Дня Української Державності. Конкурс на найкращий ескіз до марки проходив у форматі відкритого голосування, де вибрали переможця з 1500 творчих робіт. Малюнок Анастасії Бондарець став лідером в цьому конкурсі. На марці відображені реальні події, які відбувалися на Миколаївщині, коли українські селяни без зброї забрали військову техніку в російських солдатів. Фраза «Доброго вечора, ми з України!» була обрана з п'яти поданих на голосування і також має відношення до міста Миколаєва. Від початку повномасштабної вторгнення ця фраза асоціювалася з головою Миколаївської ОВА Віталієм Кімом, з якої він розпочинав свої щоденні відеозвернення до миколаївців.

У Миколаєві презентовано поштові марки до Дня захисту дітей «Діти Перемоги», які надруковано за малюнками дітей. Авторка одного з малюнків цього блоку - 9-річна Варвара Колесова зі смт. Олександрівка Вознесенського району Миколаївської області.

З Миколаєвом пов'язаний і випуск різдвяної поштової марки, який є традиційним в «Укрпошті», у 2022 році вона продовжила цей добрий звичай, аби подарувати українцям святкову атмосферу. Авторка ескіза-переможця – Михайлова Валерія з Миколаєва, цю роботу відібрано за результатами народного онлайн-голосування, яке проходило на офіційних сторінках «Укрпошти» у Facebook та Instagram, а також в Телеграм-каналі «Укрпошти».

У Миколаєві, як і в інших містах України, проводились презентації нових марок та конвертів. Спецпогашення марок в Миколаєві відбувається штемпелем «Миколаївщина – вітрила України», розробленим спеціально для

міста Миколаєва, на якому зображено справа і зліва якорі, а по центру корабель, який нагадує, що Миколаїв місто корабелів.

Слід відмітити також, що сьогодні поштова марка виконує не тільки комунікаційну, монетарну, атрибутивну, рекламно-інформаційну, культурологічну, але і колекційну функцію. Від початку російського повномасштабного вторгнення в Україні стався справжній філателістичний бум. Люди з усієї країни почали колекціонувати марки, пов'язані з війною чи знаковими подіями, які пережила Україна за цей час. Поштова марка, як і колись, так і сьогодні, викликає у колекціонерів неабиякий інтерес. Українські філателісти об'єднані в кількох фахових товариствах, автор цієї статті Єгор Сабор є членом такого об'єднання філателістів. В його колекції більше ніж 5000 марок та блоків, біля 500 аркушів марок України, також є ексклюзивні випуски марок, блоків та аркушів України.

ВИСНОВКИ

Отже, українські поштові марки пройшли певні етапи історичного становлення та мають властиві для них атрибути національної мистецької культури та традиційні ознаки ментальності народу. Ці маленькі поштові мініатюри були і залишаються вагомим інструментом увічнення, вони є продуктом певної історичної епохи, віддзеркалюють характерні риси свого часу. Це - ще один спосіб візуалізації історії країни, культурний спадок держави, в якому відображено значущі соціальні проблеми, війни, загрози, лиха тощо. Поштові марки, ці мініатюрні витвори мистецтва переслідують також мету поширення певних поглядів, утвердження певних ідей, демонстрацію певної позиції. Поштові марки є своєрідним посланням з минулого в майбутнє і нерідко є тим джерелом, завдяки якому ми можемо вивчати історію країни. Про це свідчать марки, видані в Україні, а також в Миколаєві зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мулик Я.П. Каталог поштових марок України (1918-2011): 2-е видання. Дрогобич: Коло, 2012. 190 с.
2. Мулик Я.П. Поштові марки України (2018-2019): 5-е видання. Дрогобич: Коло, 2020. с. 367.
3. Кікта С. Філателія: з історії поштової марки. *Енциклопедія Українознавства. Т. 9.* Львів, 2000. С. 3504 – 3507.
4. 3 історії української пошти. Центральний державний історичний архів України: URL: https://cdiak.archives.gov.ua/v_Z_istorii_poshty.php

STRUKACHOVA L., SABOR Y.

POSTAGE STAMPS AS EVIDENCE OF HISTORICAL EVENTS

Postage stamp is an important source of the history and culture of Ukraine. The authors of this article highlighted some stages of the emergence and formation of a postage stamp, analyzed the military stamp, investigated the influence of historical and cultural events on the issue of postage stamps in Mykolaiv.

Key words: *postage stamp, graphic art, military history.*